

Marjaana Maisonlahti
Tapio Isolankila

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle, kuuleminen 4.10.2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta (HE 135/2024 vp)

Esityksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa perusturvan uudistuksen, joka parantaa työnteon kannattavuutta, sujuvoittaa sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaa etuuksia sosiaaliturvakoiteen välimietinnön tekemät suositukset ja selvitykset huomioiden. Uudistuksen tavoitteena on aikaansaada yksi yleistuki. Yhteen perusturvaetuuteen siirytään vaiheittain tukien määräytymisperusteita yhdistämällä. Tähän valmisteluun liittyen hallitusohjelman mukaan työmarkkinatuen, peruspäivärahan, sairauspäivärahan, Kelan kuntoutusrahan ja vanhempainpäivärahojen vähimmäistaso yhtenäistetään ja lapsikorotukset, korotusosat ja suojaosat poistetaan.

Esityksellä tavoitellaan lisäksi julkisen talouden vahvistamista noin 26 miljoonalla eurolla.

Esityksessä ehdotetaan, että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavasta peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotusosasta ja ansiopäivärahan korotetusta ansio-osasta luovuttaisiin. Lisäksi ehdotetaan, ettei myöskään liikkuvuusavustusta maksettaisi enää korotettuna. Työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rahoitussäännöksissä huomioitaisiin työttömyysturvalaissa säädettyjen korotusosien poistuminen.

Esityksessä ehdotetaan osittaisen työmarkkinatuen määrää muutettavaksi siten, että osittaisen työmarkkinatuen vähimmäismäärä olisi nykyisen 50 prosentin sijasta 35 prosenttia tuen hakijalle muutoin maksettavasta työmarkkinatuesta. Työnhakijan vanhempien, joiden taloudessa hän asuu, tuloina ei huomioitaisi omaishoitajan hoitopalkkiota ja muussa kuin ansaintatarkoituksessa saatua perhehoitajan hoitopalkkiota.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan työttömyysturvalakiin tehtäväksi joitakin teknisluonteisia muutoksia sekä kumottavaksi työttömyysturvalain säännös Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada työvoimaviranomaiselta tietoja työmarkkinatuen saajan oleskeluluvan perusteesta ja ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä.

Pääasialliset vaikutukset

Vaikutukset kotitalouksien asemaan

Työllistymistä edistävien palveluiden ajalta maksettavien korotusosien poistuminen vaikuttaisi työttömän tulotasoon palveluiden ajalta. Peruspäiväraha ja työmarkkinatuki ovat 37,21 euroa päivässä ja kuukaudessa keskimäärin 800 euroa. Peruspäivärahassa ja työmarkkinatuessa korotusosa palveluiden ajalta on 5,29 euroa ja kuukaudessa keskimäärin 113,74 euroa. Ansioturvassa korotetun ansio-osan suuruus riippuu henkilön tuloista, joiden mukaan ansiopäiväraha määritellään.

Liikkuvuusavustus myönnetään työttömyysetuuteen oikeutetulle henkilölle, joka ottaa vastaan vähintään kaksi kuukautta kestävästä työsuhteesta tehtävän työn tai aloittaa vähintään kaksi kuukautta kestävästä työsuhteesta tehtävään työhön liittyvän koulutuksen. Liikkuvuusavustus maksetaan korotettuna, jos työpaikka tai koulutuksen järjestämispaikka sijaitsee yli 200 kilometrin etäisyydellä henkilön tosiasiallisesta asuinpaikasta taikka työn tai siihen liittyvän koulutuksen takia tehtyä muuttoa edeltävästä tosiasiallisesta asuinpaikasta. Liikkuvuusavustukseen maksettava korotusosa vastaa suuruudeltaan peruspäivärahan korotusosaa. Liikkuvuusavustusta maksetaan enintään 60 päivältä. Yksittäiselle liikkuvuusavustuksen saajalle korotusosan poistuminen tarkoittaisi enintään 317,40 euron menetystä.

Osittaisen työmarkkinatuen määrä vuonna 2024 on vähintään 18,61 euroa päivässä ja kuukausitasolla noin 400 euroa, jos henkilöllä muutoin on oikeus täysimääräiseen osittaiseen työmarkkinatukeen. Osittaisen työmarkkinatuen määrään esitetyn muutoksen johdosta osittaisena työmarkkinatukena maksettava tuki olisi 13

Marjaana Maisonlahti
Tapio Isolankila

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle, kuuleminen 4.10.2024

euroa päivässä ja kuukausitasolla noin 280 euroa. Nykytilaa vastaavasti jatkossakin työmarkkinatuki maksettaisiin täysimääräisenä, jos hakija kykenee luotettavasti osoittamaan, etteivät vanhemmat tosiasiallisesti häntä taloudellisesti tue, vaikka vanhempien tulot ylittäisivätkin säädetyn tulorajan. Lisäksi työllistymistä edistävien palveluiden ajalta tuki maksettaisiin täysimääräisenä, kuten nykyisin.

Työmarkkinatuen ja peruspäivärahan korotusosa työllistymistä edistävän palvelun ajalta ja ansiopäivärahan korotetun ansio-osan ja ansio-osan erotus ovat tuloja, jotka eivät vaikuta toimeentulotukeen, minkä johdosta tulojen pienenemisellä ei olisi suoraa yhteyttä toimeentulotukimenon kasvuun. Toisaalta tämä myös tarkoittaa sitä, ettei korotusosien poistuminen korvautuisi toimeentulotuesta.

Osittaisen työmarkkinatuen määrän alentaminen voisi lisätä ruokakunnalle maksettavan yleisen asumistuen määrää sekä osittaista työmarkkinatukea saavalle täysi-ikäiselle henkilölle maksettavan toimeentulotuen määrää. Muutoksen ei arvioida tuovan vähäistä enemmän uusia tuen saajia yleisen asumistuen ja toimeentulotuen piiriin.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Esityksen muutosten arvioidaan alentavan etuuskuluja yhteensä 36,9 miljoonalla eurolla. Verotulojen arvioidaan kuitenkin pienenevän noin 10,5 miljoonalla eurolla, jolloin esitettyjen muutosten arvioidaan vahvistavan julkista taloutta yhteensä 26,4 miljoonaa euroa.

Työttömyysetuuksien korotusosien poistaminen alentaisi työttömyysetuusmenoa perusturvassa noin 28,6 miljoonaa euroa vuodessa ja ansioturvassa noin 8,3 miljoonaa euroa vuodessa. Perusturvaa eli työmarkkinatukea ja peruspäivärahaa koskeva säästö kohdistuvat valtiolle ja ansioturvaan kohdistuva säästö Työllisyysrahaston osuuteen. Vakuutusmaksusäästö kohdistetaan valtiolle ja kunnille kanavointiratkaisun yhteydessä toisella hallituksen esityksellä (HE 123/2024). Yleisen asumistuen menojen arvioidaan kasvavan noin neljällä miljoonalla eurolla. Ehdotetun siirtymäsäännöksen vaikutus vuoden 2025 julkisen talouden säästöön on noin 2,3 miljoonaa euroa.

Liikkuvuusavustuksen korotusosien poistamisen vaikutus on noin 0,2 miljoonaa euroa.

Osittaisena työmarkkinatukena maksettavan määrän korvausprosentin alentaminen vähentäisi julkisen talouden menoja arviolta 3,3 miljoonalla eurolla vuodessa. Vaikutus, joka tulisi, kun vanhemman tuloina jätettäisiin huomioimatta hakijan vanhemman omaishoidon hoitopalkkio ja hakijan sellaisen vanhemman perhehoidon hoitopalkkio, joka ei ole tehnyt toimeksiantosopimusta perhehoidosta ansaintatarkoituksessa, on arviolta noin 0,03 miljoonaa euroa.

Osittaisen työmarkkinatuen säästöstä noin 1,0 miljoonaa euroa kohdistuu kunnille säästönä ja toimeentulotukimenojen kasvusta puolet eli noin 0,2 miljoonaa euroa. Verotulojen pienenemisestä arvioidaan kunnille kohdistuvan 40 prosenttia eli yhteensä noin 4,2 miljoonaa euroa. Muutosten arvioidaan yhdessä heikentävän kuntataloutta noin 3,4 miljoonalla eurolla.

Muita vaikutuksia

Työllistymistä edistävien palveluiden ajalta maksettavien korotusosien poistumisen voidaan arvioida heikentävän työnhakijan kannustimia osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin. Työvoimaviranomaisen järjestämät palvelut ovat kuitenkin jatkossakin lähtökohtaisesti työttömyysetuuden saajaa velvoittavia. Palveluista kieltäytymisestä tai muusta palvelun laiminlyönnistä voi aiheutua etuusseuraamuksia.

Esityksen mukaan on todennäköistä, että työllistymistä edistävien palveluiden ajalta maksettavien korotusosien poistamisen vaikutus työllisyyteen olisi merkitykseltään vähäinen. Samoin liikkuvuusavustuksen korotusosan poistamisen vaikutus työllisyyteen olisi todennäköisesti vähäinen. Muutoksen jälkeenkin työttömillä olisi mahdollisuus saada liikkuvuusavustusta peruspäivärahan suuruisena ilman korotusosaa. Kyseessä on

Marjaana Maisonlahti
Tapio Isolankila

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle, kuuleminen 4.10.2024

pieni muutos työn vastaanottamisen taloudellisiin kannustimiin, eikä taloudellisten kannusteiden vaikutusta alueelliseen liikkuvuuteen ole muutoinkaan pidetty suurena, todetaan esityksessä.

Esityksessä on todettu, että osittaisen työmarkkinatuen määrän alentaminen voisi kannustaa henkilöä muuttamaan pois vanhempiensa taloudesta, jolloin henkilölle voi edellytysten täyttyessä muodostua oikeus täysimääräiseen työmarkkinatukeen ja yleiseen asumistukeen. Ottaen huomioon, että osittaisen työmarkkinatuen saaja on tyypillisesti alle 30-vuotias ja että osittaisen työmarkkinatuen saajista lähes puolella maksupäiväkeräys on ollut vuonna 2023 korkeintaan sata päivää, muuttamiseen pois vanhempien taloudesta voidaan arvioida olevan muitakin elämäntilanteeseen liittyviä syitä. Tämän ilmiön laajuutta ei ole pystytty esityksen valmistelun aikana tarkemmin arvioimaan.

Vaikutukset organisaatioihin

Ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan vaikutusta ennen kaikkea työttömyysetuuden ja liikkuvuusavustuksen maksajien eli Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen toimintaan.

Kansaneläkelaitokselle tulisi uutena tehtävänä selvittää, onko osittaisen työmarkkinatuen hakijan vanhemman, jonka taloudessa hän asuu, perhehoitoa koskeva toimeksiantosopimus tehty ansaintatarkoituksessa vai ei. On huomattava, että Kansaneläkelaitos selvittää jo nykyisin työttömyysetuutta saavan perhehoitajan perhehoidon ansaintatarkoituksen perhehoitopalkkion sovittelun edellytyksenä.

Voimaantulo

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

Esityksessä ehdotetaan, että jos työllistymistä edistävä palvelu olisi alkanut ennen lain voimaantuloa, palvelun ajalta voitaisiin maksaa peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotusosaa tai korotettua ansio-osaa lain voimaantulon jälkeiseltä ajalta palvelun loppuun saakka, kuitenkin kokonaisuudessaan enintään 200 päivältä. Jos palvelu kuitenkin järjestettäisiin jaksotettuna erillisiin kokonaisuuksiin siten, että jaksot eivät liittyisi yhtäjaksoisesti toisiinsa, korotusosaa tai korotettua ansio-osaa ei maksettaisi palvelujakson ajalta, joka alkaa lain voimaantulosta tai myöhemmin.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että myös liikkuvuusavustuksen korotusosaa voitaisiin maksaa viimeistään 31.12.2024 alkaneeseen työhön tai työhön liittyvään koulutukseen lain voimaantulon jälkeiseltä ajalta sen koko enimmäisajalta.